

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет прикладної математики та інформатики
Кафедра програмування

Затверджено

На засіданні кафедри програмування
факультету прикладної математики та
інформатики Львівського національного
університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.)

Зав. кафедри: к. ф.-м. н., доц. Ярошко С. А.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“Програмування” (ІІІ семестр),
що викладається в межах ОПП “Інформатика”
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
для здобувачів зі спеціальності 122 “Комп’ютерні науки”

Назва дисципліни	Програмування.
Адреса викладання дисципліни	Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, м. Львів, Україна, 79000
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет прикладної математики та інформатики, кафедра програмування
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань: 12 Інформаційні технології Спеціальність: 122 Комп'ютерні науки
Викладачі дисципліни	Музичук Анатолій Омелянович, к. ф.-м. н., доц., доцент кафедри програмування Селіверстов Роман Григорович, к. ф.-м. н., доц., доцент кафедри програмування
Контактна інформація викладачів	<i>Електронна пошта:</i> anatoliy.muzychuk@lnu.edu.ua roman.seliverstov@lnu.edu.ua <i>Вебсторінки:</i> https://ami.lnu.edu.ua/employee/muzychuk https://ami.lnu.edu.ua/employee/seliverstov-roman-hryhorovych
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Один раз на тиждень згідно з оприлюдненим розкладом консультацій викладача. Можливі онлайн консультації в середовищі Microsoft Teams. Для погодження часу онлайн консультацій писати на електронну пошту викладача.
Сторінка курсу	https://ami.lnu.edu.ua/course/prohramuvannia-chastyna-2-python
Інформація про дисципліну	Курс "Програмування" є нормативною навчальною дисципліною зі спеціальності 122 "Комп'ютерні науки (Інформатика)" для освітньої програми "Інформатика". У третьому семестрі її викладають в обсязі 4 кредитів (за Європейською кредитно-трансферною системою ECTS)
Коротка анотація дисципліни	Дисципліна "Програмування" фокусується на особливостях моделі даних та інших тонкощах мови Python 3. Значна увага звертається на аналіз та візуалізацію даних засобами спеціалізованих бібліотек.
Мета та цілі дисципліни	Мета – формування компетенцій, необхідних для ефективного використання бібліотек мови Python для вирішення прикладних професійних та наукових задач. Цілі: ознайомлення з технологіями опрацювання та візуалізації даних засобами бібліотек мови Python, оволодіння навичками складання та програмування алгоритмів розв'язання прикладних задач у імперативному, процедурному та об'єктно-орієнтованому

	СТИЛЯХ.
Література для вивчення дисципліни	<p><i>Основна</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Матгес Е. Пришвидшений курс Python. – Львів : ВСЛ, 2021 – 600 с. 2. Селіверстов Р., Мельничин А. Основи програмування мовою Python: навч. посібник. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020 – 190 с. 3. Васильєв О. Програмування в PYTHON. Теорія і практика. – К. : Ліра-К, 2023. – 462 с. 4. Lambert K. A. Fundamentals of Python: First Programs, 2nd Edition. – Cengage, 2019. 5. McKinney W. Python for Data Analysis: Data Wrangling with Pandas, NumPy, and IPython, 2nd Edition. – O'Reilly Media, 2018. 6. The Python Tutorial. – https://docs.python.org/3/tutorial/index.html 7. NumPy. – http://numpy.org. 8. Pandas. – http://pandas.pydata.org. 9. Matplotlib. – http://matplotlib.org. <p><i>Додаткова</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 10. David M. Beazley. Python Distilled. – Addison-Wesley Professional, 2021. 11. Wentworth P., Elkner J., Downey A., Meyers C. How to Think Like a Computer Scientist: Learning with Python 3. – Green Tea Press, 2018. 12. Python Tricks: The Book. — Dan Bader, 2017. 13. Sweigart A. Automate the Boring Stuff with Python: Practical Programming for Total Beginners. – No Starch Press, 2014.
Обсяг курсу	4 кредити ЄКТС (120 годин). З них 32 години лекцій, 32 години лабораторних занять, 56 годин самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу студент буде <i>знати</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> – синтаксис, основні конструкції та типи даних мови Python; – принципи імперативного, процедурного, функціонального та об'єктно-орієнтованого програмування мовою Python; – класичні та спеціалізовані стосовно виконання у середовищі Python алгоритми обробки та візуалізації даних, які реалізовані у популярних бібліотеках. <p><i>вміти</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> – реалізовувати класичні алгоритми мовою Python; – використовувати переваги об'єктно-орієнтованого програмування під час написання програм; – створювати багатомодульні програми; – розробляти графічні інтерфейси; – представляти, структурувати, обробляти та візуалізувати дані у комп'ютерних системах; – застосовувати отримані знання для розв'язання конкретних професійних задач.

<p>Компетентності</p>	<p><i>Інтегральна (ІК):</i> Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі комп'ютерних наук або у процесі навчання, що передбачають застосування теорій та методів інформаційних технологій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p><i>Загальні (ЗК):</i> ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК12. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.</p> <p><i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):</i> СК3. Здатність до логічного мислення, побудови логічних висновків, використання формальних мов і моделей алгоритмічних обчислень, проектування, розроблення й аналізу алгоритмів, оцінювання їх ефективності та складності, розв'язності та нерозв'язності алгоритмічних проблем для адекватного моделювання предметних областей і створення програмних та інформаційних систем. СК7. Здатність застосовувати теоретичні та практичні основи методології та технології моделювання для дослідження характеристик і поведінки складних об'єктів і систем, проводити обчислювальні експерименти з обробкою й аналізом результатів. СК8. Здатність проектувати та розробляти програмне забезпечення із застосуванням різних парадигм програмування: узагальненого, об'єктно-орієнтованого, функціонального, логічного, з відповідними моделями, методами й алгоритмами обчислень, структурами даних і механізмами управління. СК10. Здатність застосовувати методології, технології та інструментальні засоби для управління процесами життєвого циклу інформаційних і програмних систем, продуктів і сервісів інформаційних технологій відповідно до вимог замовника.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПР1. Застосовувати знання основних форм і законів абстрактно-логічного мислення, основ методології наукового пізнання, форм і методів вилучення, аналізу, обробки та синтезу інформації в предметній області комп'ютерних наук.</p> <p>ПР5. Проектувати, розробляти та аналізувати алгоритми розв'язання обчислювальних та логічних задач, оцінювати ефективність та складність алгоритмів на основі застосування формальних моделей алгоритмів та обчислюваних функцій.</p> <p>ПР6. Використовувати методи чисельного диференціювання та інтегрування функцій, розв'язання звичайних диференціальних та інтегральних рівнянь, особливостей чисельних методів та можливостей їх адаптації до інженерних задач, мати навички програмної реалізації чисельних методів.</p> <p>ПР9. Розробляти програмні моделі предметних середовищ, вибирати парадигму програмування з позицій зручності та якості</p>

	застосування для реалізації методів та алгоритмів розв'язання задач в галузі комп'ютерних наук. ПР15. Застосовувати знання методології та CASE-засобів проектування складних систем, методів структурного аналізу систем, об'єктно-орієнтованої методології проектування при розробці і дослідженні функціональних моделей організаційно-економічних і виробничо-технічних систем.				
Ключові слова	алгоритм, скрипт, тип даних, IDLE, інструкція, функція, об'єкт, клас, поліморфізм, наслідування, інкапсуляція				
Формат курсу	Очний				
Теми	Тижень	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності	Завдання, год	Термін виконання
	1	Модель даних, базові типи, оператори та інструкції Python. <i>Режими виконання коду. Основні прийоми роботи в IDLE та Jupyter Notebook. Коментування коду, довідка Python. Особливості числових типів. Введення та виведення даних. Стандартна бібліотека Python. Імпорт. [1-4, 6, 10, 13]</i>	лекція	2	
		<i>Програмна реалізація лінійних алгоритмів</i>	лабораторне заняття	2	у межах заняття
		<i>Особливості і наслідки динамічної типізації. Рівність та ідентичність об'єктів. Кежування рядків і чисел. [6, 10, 12]</i>	самотійна робота	4	
	2	Розгалуження та цикли. <i>Розгалуження в алгоритмах. Логічні вирази. Конструкції if та match. Функція range(). Цикли for і while. Операції break і continue. Блок else. [1-4, 6, 10, 13]</i>	лекція	2	
		<i>Програмна реалізація алгоритмів з розгалуженнями та циклами</i>	лабораторне заняття	2	наступне лаб. заняття
		<i>Зіставлення із взірцем (Pattern matching). Основи ітерування по</i>	самотійна робота	3	

		колекціях. [6, 10, 12]			
3	Рядки та файли: Літерали рядків. Символи. Керівні символи. Індекси та зрізи. Конкатенація та повторення рядків. Форматування рядків. Функції для роботи з рядками та методи рядків. Перевірка на входження та посимвольний обхід рядка. Режими відкриття файлів. Операції з файлами. Інструкція with/as. Абсолютні та відносні шляхи. [1-4, 6, 10, 13]	лекція	2		
	Програмування з використанням рядків і файлів	лабораторне заняття	2	наступне лаб. заняття	
	Байтові потоки. Модулі sys і os [4, 6, 11, 12, 13]	самостійна робота	4		
4	Колекції: Списки. Кортежі. Словники. Множини. Доступ до елементів. Перевірка на входження та поелементний обхід. Основні функції та методи. Генерування колекцій. [1-4, 6, 10, 13]	лекція	2		
	Програмування з використанням колекцій	лабораторне заняття	2	наступне лаб. заняття	
	Модуль collections для контейнерних типів даних [6, 10]	самостійна робота	3		
5	Процедурне програмування. Декомпозиція. Функції. Створення та виклик функцій. Інструкція return. Області видимості. Локальні, нелокальні та глобальні змінні. Позиційні та іменовані аргументи. Значення за замовчуванням. Передавання довільної кількості аргументів.	лекція	2		

	<p><i>Розпаковування аргументів. Рекурсивні функції. Лямбда-функції. Функції zip, map, filter, all, any. [1-4, 6, 10, 11, 12, 13]</i></p>			
	<p><i>Процедурне програмування. Декомпозиція</i></p>	лабораторне заняття	2	наступне лаб. заняття
	<p><i>Спеціальні режими зіставлення аргументів. Анотування типів [1, 2, 4, 6, 10, 12]</i></p>	самотійна робота	3	
6-9	<p>ООП. Класи та екземпляри. Атрибути та методи, особливості інкапсуляції. Методи <code>__init__()</code> та <code>__str__()</code>. Особливості керування доступом до атрибутів; декоратор <code>property</code>. Змінні та методи класу. Статичні методи. Перевантаження операторів. Наслідування. Особливості множинного наслідування. Перевизначення методів. Виклик методів базового класу. Композиція. [1-4, 6, 10]</p>	лекція	4	
	<p><i>Модифікатори доступу. Геттери та сеттери. Вбудовані атрибути. Слот. Абстрактні класи та методи. [1-4, 6, 10]</i></p>	самотійна робота	9	
	<p>Обробка винятків. Ієрархія класів винятків. Інструкції <code>try</code>, <code>assert</code>, <code>raise</code>. [1-4, 6, 10]</p>	лекція	2	
	<p>Тестування програм. Модулі <code>doctest</code> і <code>unittest</code> [1, 4, 6, 10, 11]</p>	лекція	2	
	<p><i>Об'єктно-орієнтоване програмування та модульне тестування</i></p>	лабораторне заняття	8	5 тижнів
	<p><i>Документування функцій та класів. Тестування винятків [1, 3, 6, 11]</i></p>	самотійна робота	5,5	

	10-11	Прийоми ефективного програмування. Функція як об'єкт. Атрибути функції. Функції-декоратори. Класи-декоратори. Декорування функцій та класів. Прийоми ефективного використання вбудованих колекцій. Ітератори. Генератори. Менеджери контексту. [1, 2, 6, 10]	лекція	4	
		Прийоми ефективного програмування	лабораторне заняття	4	3 тижні
		Удосконалені генератори (Enhanced generators). Декоратор @contextmanager [6, 10, 12]	самотійна робота	7	
	12	Основи програмування графічних інтерфейсів. Графічний інтерфейс користувача. Модуль tkinter. Базове вікно. Елементи управління (віджети). Обробка подій. [1-4, 6, 13]	лекція	2	
		Програмування графічних інтерфейсів	лабораторне заняття	2	наступне лаб. заняття
		Методи розташування віджетів (grid, pack, place) [1-4, 6, 13]	самотійна робота	3,5	
	13	Інтерактивний комп'ютинг. Візуалізація даних. Робота в середовищі Jupyter Notebook. Віджети. Візуалізація даних засобами matplotlib. [2, 5, 9, 11]	лекція	2	
		Створення інтерактивних ноутбуків	лабораторне заняття	2	наступне лаб. заняття
		Типи діаграм та графіків matplotlib [2, 5, 9]	самотійна робота	3,5	
	14	Бібліотека NumPy. [5, 7]	лекція	2	

		<i>Матрично-векторні обчислення засобами NumPy.</i>	<i>лабораторне заняття</i>	2	<i>наступне лаб. заняття</i>
		<i>Лінійна алгебра в NumPy [5, 7]</i>	<i>самостійна робота</i>	3,5	
15		<i>Аналіз гетерогенних даних засобами Pandas. Типи Series і DataFrame. Конкатенація та злиття даних. Фільтрування, сортування, групування. [5, 8, 9, 13]</i>	<i>лекція</i>	2	
		<i>Первинний статистичний аналіз наборів даних.</i>	<i>лабораторне заняття</i>	2	<i>наступне лаб. заняття</i>
		<i>Інтерактивні запити та візуалізація статистичних даних з використанням віджету interact [5, 8, 9]</i>	<i>самостійна робота</i>	3	
16		<i>Імпорт C++ коду. Підсумки [6, 12]</i>	<i>лекція</i>	2	
		<i>Підсумкове заняття</i>	<i>лабораторне заняття</i>	2	<i>у межах заняття</i>
		<i>Модулі ctypes і array [6, 12]</i>	<i>самостійна робота</i>	4	
Підсумковий контроль, форма	Іспит у кінці семестру				
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін "Програмування. Частина 1" і "Алгоритми і структури даних". Одночасно з вивченням курсу студенти проходять навчальну обчислювальну практику, впродовж якої виконують завдання з програмування, поглиблюють набуті в курсі знання та удосконалюють навички.				
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекції з мультимедійними презентаціями; лабораторні заняття у вигляді виконання практичних завдань (у тому числі командних); самостійне опрацювання навчальних матеріалів, розміщених у хмарних сховищах (Moodle, Microsoft Teams); обговорення тем та консультації в середовищах Microsoft Teams, Slack, Skype тощо.				
Необхідне обладнання	Для проведення лекцій: комп'ютер, проєктор, доступ до мережі Інтернет. Для проведення лабораторних занять та виконання завдань: комп'ютер, ОС Windows/Linux, доступ до мережі Інтернет; прикладне програмне забезпечення: інтерпретатор Python 3.x, Python IDLE.				

<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. 50 балів нараховують за виконання лабораторних робіт, ще 50 балів – за виконання екзаменаційного завдання. Лабораторні завдання можуть бути індивідуальні та командні. Упродовж семестру студент виконує 10 лабораторних робіт / завдань, кожен(е) з яких оцінюють від 2 до 10 балів залежно від складності. Оцінка за екзаменаційне завдання поділена на дві частини: 20 балів за засвоєння теоретичного матеріалу (тест) та 30 балів за написання комп'ютерної програми (декількох програм). У екзаменаційному завданні прописані кількість балів за правильну відповідь на кожне питання теоретичної частини і правильну програмну реалізацію кожного структурного елемента завдання практичної частини.</p> <p>Студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків, визначених для виконання усіх видів завдань, передбачених курсом. Звіти про виконання лабораторних робіт завантажують у відповідне хмарне сховище. Викладач має право затребувати захист лабораторної роботи.</p> <p>Очікується, що роботи студентів будуть їхнім оригінальними дослідженнями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів, здавання чужих звітів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються</p>
<p>Типові питання</p>	<p>Тематика теоретичної (тестової) частини:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Базові типи Python. 2. Особливості та наслідки динамічної типізації. 3. Операції над числовими типами. 4. Операції над рядками. 5. Взаємодія з файлами. 6. Колекції об'єктів. 7. Умовні інструкції. 8. Цикли. 9. Оголошення і виклик функцій. 10. Області видимості. 11. Режими співставлення аргументів. 12. Анонімні функції. 13. Оперування функціями як об'єктами. 14. Засоби функціонального програмування в Python. 15. Модулі та пакети, операції імпорту. 16. Класи і екземпляри. 17. Модифікатори доступу. 18. Перевантаження операторів. 19. Наслідування та композиція. 20. Ітератори та генератори. 21. Обробка винятків та тестування коду. 22. Декораторування функцій і класів.

	<p>23. Векторно-матричне числення в NumPy.</p> <p>24. Первинний статистичний аналіз і візуалізація даних.</p> <p>25. Віджети та обробка подій у графічних інтерфейсах.</p> <p>Для успішного складання практичної частини (написання і виконання коду) потрібно вміти:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Використовувати інструкції галуження та циклів, зокрема, з інструкціями <code>break</code>, <code>continue</code> і блоком <code>else</code> в циклах. 2. Використовувати стандартні контейнери: кортежі, списки, словники, множини. 3. Оголошувати та використовувати функції з позиційними та іменованими аргументами, у тому числі і зі змінною кількістю аргументів і значеннями за замовчуванням. 4. Оперувати функціями як об'єктами. 5. Використовувати лямбда-функції. 6. Оголошувати та використовувати декоратори функцій. 7. Оголошувати класи, визначаючи конструктори, методи, статичні атрибути, переважуючи оператори. 8. Наслідувати класи, перевизначати методи. 9. Створювати ітератори та генератори. 10. Оголошувати, запускати та опрацьовувати винятки, розпізнаючи тип винятку та гарантуючи виконання певних дій незалежно від виникнення винятків. 11. Взаємодіяти з файловою системою комп'ютера. 12. Будувати основні типи графіків засобами бібліотеки <code>matplotlib</code>, налаштовувати їхні параметри. 13. Використовувати засоби бібліотеки <code>numpy</code> для опрацювання числових масивів. 14. Створювати Jupyter-ноутбуки з розміткою для форматування тексту та набору математичних формул, записувати та виконувати фрагменти програм, використовувати графічні елементи керування (<code>widgets</code>) для створення інтерактивного інтерфейсу користувача. 15. Використовувати засоби бібліотеки <code>pandas</code> для опрацювання таблиць гетерогенних даних (завантаження таблиць, об'єднання таблиць, заповнення пропусків, вибірка, фільтрування, використання методів агрегації).
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.